

การเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ ๒๑

Learning to the Excellence in the 21st Century

พระครูปลัดประกอบ ฐานวุฑโฒ (ศรอินทร์)^๑

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นไปเพื่อพัฒนาขั้น ๕ ให้เกิดประโยชน์ที่สุดสำหรับผู้เรียน การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นการเปิดโอกาสสำหรับการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นเลิศในการเรียนรู้ของตนให้สามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมได้ การเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องอาศัยตัวผู้เรียนและสภาพแวดล้อมโดยรอบทั้งภายในและภายนอกซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบโยนิโสมนสิการและกัลยาณมิตร

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ คือการชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility) เรื่องเหล่านี้ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

คำสำคัญ : การเรียนรู้ที่เป็นเลิศ, ศตวรรษที่ ๒๑

Abstract

Learning in Buddhism is to develop the five aggregates for the benefits of learners. Learning in the 21st century is to learn for living in the era of globalization. Students must learn to develop their skills to the excellence and to live in society firmly. Learning to the excellence in the 21st century requires internal and external factors that are Yonisomanasikara and kalayanamitta (Reflective thinking and good companion).

The learning skills in the 21st century are for living a life and for career. The main skills in life that students have to be developed are flexibility, adaptability, social skills, cross-cultural skills, productivity, accountability, and responsibility. All these factors are the keys to live in society peacefully in the 21st century.

Keywords: Learning to the excellence, the 21st Century

^๑หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทนำ

การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความรู้ความสามารถในการเติบโตต่อไปเป็นพลังของชาติที่ดีในอนาคตตั่งค่าของพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัล ฯ เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๒๔ อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความเจริญทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ได้แก่ “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด” (ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมิหรมหา, ๒๕๕๒: ๘๗)

ประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนา ทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หากสามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนมีขีดความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ตามอรรถภาพของแต่ละบุคคลแล้ว การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ก็สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีทรัพยากรบุคคลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นสังคมแห่งปัญญา และหวังว่าการศึกษาก็จะเป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ทำให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถและมีศักยภาพสูงในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในประชาคมโลก ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาคุณลักษณะ เอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลัก

ศาสนา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้ แต่ประเทศไทยยังไม่สามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพได้ เพราะการจัดการศึกษาของไทยยังมีจุดอ่อนด้อยที่กลายเป็นปัญหาจุดรั้งหลายประการ เช่น เรื่องคุณภาพ การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงได้ร่วมผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา (ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔: ๑-๒) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๓ พ.ศ.๒๕๕๓ ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ที่เป็นเลิศ คือ กระบวนการที่ผู้สละทั้ง ๖ ประการของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เกิดธาตุรู้ คือ รู้สึก, หมายรู้, รู้คิด, รู้แจ้ง และมีการกระทำโต้ตอบฝึกฝนอบรมตนเองหรือโดยกัลยาณมิตรจนประจักษ์ผล เกิดความรู้และความดี สามารถสร้างความผาสุกตามสมควรแก่เหตุปัจจัย และมีความเป็นอิสระพ้นจากทุกข์และความเป็นทาสของอารมณ์

ผัสสะเป็นแหล่งแห่งความรู้ ความรู้ทั้งปวงเกิดขึ้นที่ผัสสะ คืออาศัยการรับรู้โดยผ่านอายตนะทั้ง ๖ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มความรู้ได้เป็น ๒ ประเภท (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), ๒๕๓๘: ๔๖) คือ ๑) ความรู้ที่ได้ทางปัญจทวาร คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้แก่ความรู้ในขั้นต้น กล่าวคือ รู้อรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ๒) ความรู้ที่ได้ทางมนทวาร คือ ใจ ได้แก่ สิ่งทั้งหลายที่ใจรู้ที่ใจคิด อารมณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในใจ จึง

กล่าวได้ว่าการจัดการการเรียนรู้ทางอายตนะทั้ง ๖ เป็นการจัดการการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์โดยอาศัยกระบวนการทั้ง ๓ คือ ควบคุมพฤติกรรมทางกายและทางวาจา (ศีล) ฝึกฝนอบรมพฤติกรรมทางใจให้สงบจากสิ่งรบกวนใด ๆ (สมาธิ) พัฒนาความคิด ทักษะสติให้ถูกต้องตั้งตามแนวแห่งพุทธะ รู้เท่าทันปัจจุบันสามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างองอาจไม่เขลาตกกลัว (ปัญญา) จึงเป็นการเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ ๒๑ คือ ศตวรรษที่พัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ก้าวทันการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยต้องการขั้นตอนแห่งการเรียนรู้

หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์

การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์กล่าวได้ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ พระพุทธศาสนามองมนุษย์ ทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคล (As an Individual) และในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น (กัลยาณมิตร) ตามหลักพระพุทธศาสนา บุคคลแต่ละคนมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัย จักทำกรรมอันใดไว้ ดีหรือชั่ว จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น หลักดังกล่าวนี้แสดงว่า การเรียนรู้ที่ได้ผลเกิดจากการที่ผู้สอนรู้จักนักเรียนแต่ละคนทั้งทางด้านบุคลิกลักษณะนิสัย อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิด ความถนัด และผู้สอนต้องมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนแต่ละคนให้เต็มตามความสามารถของเขา

ขั้นตอนที่ ๒ มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ หรือ เวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอน ฝึกฝนและอบรมบ่มนิสัยได้ ในการฝึกตนของบรรดาบุคคลทั้งหลายนั้น นอกจากจะคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลดังที่ได้เปรียบว่า แผ่นดินย่อมไม่เรียบเสมอกันทั้งหมดได้ฉันใด มนุษย์ทั้งหลายจะให้เหมือนกันหมดทุกคนไม่ได้ฉันนั้น

เมื่อคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มองมนุษย์ทั้งเพศชายและเพศหญิงว่าสามารถพัฒนาได้เช่นเดียวกัน ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “บุรุษเป็นบัณฑิตในทุกสถานก็หาไม่สตรีมีปัญญาหยิ่งเห็นในการณ์นั้นๆ ก็เป็นบัณฑิต (ขุ.ชา.(ไทย) ๒๓/๒๒/๒๘๘)

ขั้นตอนที่ ๓ มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญาแต่กำเนิด (สชาติกปัญญา) และแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกัน ก็จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (โยคปัญญา)

กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดปัญญานั้น หลักการนี้เน้นการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องยาวนาน แม้กระนั้น มนุษย์ก็เรียนรู้ได้ไม่เท่ากันเนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังพระคาถาในวิสุทธิมรรค มหาภูทิกว่า “เหล่าสัตว์มีรูปในดวงตาน้อยก็มี มีรูปในดวงตามากก็มี มีอินทรีย์กล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อนก็มี มีอาการดีก็มี มีอาการทรามก็มี ที่จะสอนให้รู้ยากก็มี ตระหนักถึงภัยปรโลกก็มี” อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การจัดบุคคล ๔ จำพวกในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (อง จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๓๓/๒๐๒) จำแนกความสามารถของการเรียนรู้ไว้ดังนี้ ๑) อุกฤษฏัตถุญญ ผู้อาจารย์ธรรมเพียงท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง ๒) วิปจิตถุญญ ผู้อาจารย์ธรรมต่อเมื่อท่านอธิบายความแห่งหัวข้อนั้น ๓) เนยยะ ผู้พอจะแนะนำได้ คือ ต้องพรีาสอนบ่อยๆ ๔) ปทปรมะ ผู้มีบทอย่างยิ่ง คนกลุ่มนี้ได้ฟังความต่างๆ เป็นอันมากแต่ไม่สามารถรับรู้ธรรมได้ในชาตินี้ แม้จะสอนอย่างไรก็ตาม

ขั้นตอนที่ ๔ พระพุทธศาสนาอธิบายหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเกิดขึ้นในวิถีชีวิตมีลักษณะเป็นองค์รวมของ รูป (กายภาพ: กาย-วาจา) กับนาม (จิตภาวะ) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ไปตามความเจริญเติบโต (พัฒนาการ) ของชีวิต

ขั้นตอนที่ ๕ การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก ๓ แกน คือ ๑) การฝึกฝนตนเองเรื่องศีล (Self-training in Morality) ๒) การฝึกฝน

ตนเองเรื่องสมาธิ (Self-training in Mentality or Concentration) และ ๓) การฝึกฝนตนเองเรื่องปัญญา (Self-training in Wisdom)

หลักการเรียนรู้ข้างต้นมีลักษณะเป็นหลักและแนวปฏิบัติที่บูรณาการพัฒนามนุษย์ในพระไตรปิฎก เรียกว่า ไตรสิกขา คือ การฝึกหัดอบรมกาย วาจา และจิตของมนุษย์ ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเอง เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักการศึกษา ๓ ประการ คือ ศิล สมาธิ ปัญญา

ขั้นตอนที่ ๖ การพัฒนาปัญญา จุดหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญา ซึ่งต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตมยปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา) โดยทั่วไปนักการศึกษาที่นำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน มักจะเรียงลำดับ การเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้ด้วยการฟัง การรับเอาจากผู้อื่นก่อน แล้วจึงนำมาคิด ปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ แท้จริงแล้วกระบวนการพัฒนาปัญญา อาจเกิดขึ้นตามลำดับดังกล่าวก็ได้หรือเกิดขึ้นจาก จินตมยปัญญาก่อน คือ ค้นคิดเอง แล้วจึงแสวงหาความรู้เพิ่มเติม นำมาตรึงตรอง ปฏิบัติจนเกิดปัญญารู้น บางครั้งผู้ที่มีระบบสติปัญญาสูงอาจเริ่มต้นที่การทดลองปฏิบัติ คือ ภาวนามยปัญญา แล้วคิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง แสวงหาความรู้เพิ่มเติม จนเกิดปัญญารู้แจ้ง ก็สามารถเป็นไปได้

จากขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง ๖ ขั้นตอนดังกล่าว สามารถสรุปได้กว่า การเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสตร์เป็นไปเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ และปัญญา เน้นวิธีการเรียนรู้ การค้นพบด้วยตนเอง การประเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่งการปฏิบัตินั้นเป็นนิจ โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทาง ช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการ

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเป็นเลิศด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญาในศตวรรษที่ ๒๑

ทักษะการเรียนรู้ที่ ๒๑

เมื่อพิจารณาถึงสาระการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่ผู้เรียนเรียนในแต่ละชั้นเรียนก็มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะคณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy)

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นใน

ปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ดังนั้นความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยี

ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

หลักการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของคนในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C ได้แก่

3R คือ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้), และ (A) Rithematics (คิดเลขเป็น)

7C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information,

and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) (ทักษะการเรียนรู้ที่ ๒๑, ออนไลน์)

การเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ ๒๑

การเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ ๒๑ นั้นในแนวทางพระพุทธศาสนาอาศัย ๒ ส่วน เป็นสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ คือ ผู้เรียน เป็นผู้ประกอบด้วยอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ ความพอใจในการเล่าเรียนในเรื่องต่างๆอย่างถูกต้อง วิริยะ มีความพากเพียรในการเล่าเรียนในเรื่องนั้น จิตตะ ความพอใจในสิ่งที่เล่าเรียนนั้น และวิมังสา ความมีใจพิจารณาในสิ่งที่ต้องเรียนนั้นเพื่อปรับปรุง แก้ไข หาความรู้อยู่ตลอดเวลา

ส่วนที่ ๒ คือ ผู้สอน เป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมในการสอน ถ้ายทอดความรู้ คือ คุรุธรรม ๗ ประการ ได้แก่ ๑) น่ารัก มีเสน่ห์ ๒) หนักแน่นในการปฏิบัติตน ๓) น่ายกย่อง น่าเคารพน่าเลื่อมใส ๔) คอยว่ากล่าวตักเตือนผู้เรียน ๕) อดทนต่อถ้อยคำของศิษย์และผู้รอบข้าง ๖) อธิบายเรื่องยากให้ศิษย์เข้าใจง่าย ๗) ไม่ชักชวนในเรื่องที่ไม่ใช่ฐานะ คือไม่ชักชวนในทางเสื่อม โดยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนานั้น ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้แก่ ขั้นตอนการเรียนรู้ ๖ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ พระพุทธศาสนามองมนุษย์ ทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคล

ขั้นตอนที่ ๒ มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ หรือ เวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอน

ฝึกฝนและอบรมบ่มนิสัยได้ตามกำลังความสามารถของตน

ขั้นตอนที่ ๓ มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญามาแต่กำเนิดขึ้นอยู่กับภาวะทางปัญญาของแต่ละบุคคล

ขั้นตอนที่ ๔ พระพุทธศาสนาอธิบายหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเกิดขึ้นในวิถีชีวิตมีลักษณะเป็นองค์รวมของ รูป

ขั้นตอนที่ ๕ การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก ๓ แกน ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

ขั้นตอนที่ ๖ การพัฒนาปัญญาจุดหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญา ซึ่งต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตมยปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา)

โดยผู้สอนคำนึงและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ 3R x 7C ได้แก่ อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นคือการคิดวิเคราะห์ได้ และเสริมด้วยทักษะการเรียนรู้ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงาน

เป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เมื่อผู้สอนได้ถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทั้ง ๖ ขั้นตอนแห่งการเรียนรู้ตามพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาควบคู่กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ ๒๑ ดำเนินชีวิตไปตามกรอบเพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในสังคมได้

บทสรุป

การเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ ๒๑ นั้นจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนการเรียนรู้ ๖ ขั้นตอนทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ทักษะการเรียนรู้ 3R x 7C เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ผู้เรียนควบคู่กับการปฏิบัติให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖.

กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ภูมิพลอดุลยเดช. พระบาทสมเด็จพระปรมิหรมหา. **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๒.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. **ปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าอย่างมั่นใจ**. กรุงเทพฯ : การศาสนา, ๒๕๔๔.

ทักษะการเรียนรู้ที่ ๒๑. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.vcharkarn.com/varticle/60454> [๓ มกราคม ๒๕๕๙]